

Comisiynydd
Cenedlaethau'r
Dyfodol
Cymru

Future
Generations
Commissioner
for Wales

Pwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg (ARAC)

Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 19 Gorffennaf 2023

Cynhaliwyd yn Tramshed Tech Uned D, Stryd Pendyris, Caerdydd CF11 6BH

9:45 – 10:00 (ar gau i Aelodau) 10:00 – 10:15 (Aelodau ac archwilwyr ARAC)

10:15 Pwyllgor Llawn

Alan Morris	Aelod Pwyllgor [Cadeirydd]
Jocelyn Davies	Aelod Pwyllgor
Fran Targett	Aelod Pwyllgor
John Dwight	Aelod Pwyllgor
Gareth Madge	Aelod Pwyllgor
Derek Walker	Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru
Marie Brousseau Navarro	OFGC: Prif Swyddog Gweithredu a Dirprwy Gomisiynydd
Jacob Ellis	OFGC: Prif Ysgogwr Newid
Lou Neale	OFGC: Arweinydd Newid Pobl a Diwylliant
Susan Crutcher	OFGC: Pensaer Atebion
Helen Nelson	FGC: Arwr Corfforaethol [Ysgrifenyddiaeth Pwyllgor]
Clare James	Archwiliwr Allanol Archwilio Cymru
Isabel Hammond	Archwiliwr Allanol Archwilio Cymru
Helen Cargill	Archwilydd Mewnol TIAA

RHAN 1 – SICRWYDD

1. Ymddiheuriadau am absenoldeb a datganiadau o fuddiant

Ymddiheuriadau – Lisa Pitt.

Datganiadau o ddiddordeb - Dim

1. Cofnodion y cyfarfod diwethaf a materion yn codi

Cymeradwywyd cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 28 Mawrth 2023 fel cofnod cywir. Cymeradwyodd ARAC eu cyhoeddiad ar [wefan CCD](#).

Materion yn codi:

Nododd Derek ei fod wedi cyfarfod ag Archwilydd Cyffredinol Cymru a oedd wedi bod yn gyfarfod cadarnhaol.

1. Archwilio

a) Archwilio mewnol

Cyflwynodd Helen Cargill, Cyfarwyddwr Archwilio o TIAA y cynllun archwilio mewnol blynyddol ar gyfer y flwyddyn i ddod. Nododd efallai y byddai angen newid hwn i adlewyrchu barn aelodau newydd y Pwyllgor a fydd yn ymuno ym mis Medi.

Diolchodd y Pwyllgor i TIAA am yr archwiliad AD, a oedd wedi cael sicrwydd rhesymol. Roedd y canfyddiadau strategol fel a ganlyn:

- Mae'r broses recriwtio wedi'i dogfennu ac o sampl o ddechreuwr newydd a gwybodaeth cyfweiliad yn gweithredu'n effeithiol.
- Mae'r swyddogaeth Adnoddau Dynol (AD) yn defnyddio People HR i gefnogi'r prosesau. Mae swyddogaethau system nad ydynt wedi'u gweithredu eto a fyddai'n gwella'r prosesau sydd ar waith ac yn cyd-fynd yn well ag ethos digidol y sefydliad.
- Mae Dysgu a Datblygu yn cael ei ddatblygu. Mae traciwr ar waith ar gyfer hyfforddiant, ond nid yw hwn yn gwbl gynhwysfawr.
- Mae anghenion hyfforddiant yn cael eu nodi ond nid ydynt wedi'u strwythuro'n llawn eto gyda hyfforddiant statudol wedi'i gynnwys.

Roedd dau argymhelliad arferol ac un argymhelliad pwysig wedi'u derbyn. Dywedodd y Prif Ysgogwr Newid (Pobl a Diwylliant) Lou Neale y byddai cyfweiliadau absenoldeb yn cael eu cynnal ar ôl pum niwrnod o absenoldeb (nid un diwrnod) fel yr argymhellir.

Nodwyd yr archwiliad dilynol hefyd a oedd yn asesu cynnydd yr archwiliadau mewnol yn 2022 ar lywodraethu corfforaethol, caffael, ymgysylltu â rhanddeiliaid a rheoli risg. Daethpwyd i'r casgliad bod y Comisiynydd wedi gwneud cynnydd da ac wedi gweithredu wyth o'r 12 argymhelliad archwilio (67%). Darparwyd diweddariadau ar yr argymhellion a oedd heb eu gweithredu a dyddiadau gweithredu newydd a roddwyd.

Diolchodd Alan i TIAA am y darnau defnyddiol hyn o waith. Byddai sesiwn gweithdy dan arweiniad TIAA yn cael ei ddarparu i aelodau newydd ARAC ym mis Hydref.

b) Rhaglen archwilio allanol

Croesawodd y Pwyllgor Clare James ac Isabel Hammond o Archwilio Cymru – archwilwyr allanol y Comisiynydd (yn lle Lucy Evans a Leanne Malough) a oedd wedi cyflawni'r rôl hon am yr ychydig flynyddoedd diwethaf.

Cymerwyd bod y cynllun archwilio manwl wedi'i ddarllen. O'r meysydd ffocws, dywedodd Clare ei bod yn dda gweld y drafodaeth agored ar gaffael y bwrdd a'r cadeiriau a oedd wedi galluogi'r mater i gael ei gau. Materion eraill a amlygwyd gan Archwilio Cymru oedd:

- Yr amserlen ar gyfer cymeradwyo'r cyfrifon, oherwydd oedi gyda'r broses archwilio allanol. Efallai y bydd angen cynnal cyfarfod ARAC arbennig ym mis Awst i lofnodi'r cyfrifon
- Roedd y ffi archwilio yn debygol o godi oherwydd newid mewn safonau archwilio ac ystyriaethau eraill. Roedd Archwilio Cymru wedi dweud yn flaenorol y gallai fod tua 10-20% yn uwch; ond y byddai FGC ond yn cael ei godi am y gwaith y mae Archwilio Cymru yn ei wneud mewn gwirionedd.

Pwyntiau trafod:

- Dywedodd John Dwight nad oedd caffael y bwrdd o werth materol. Roedd sgysiau'n digwydd gyda staff ac nid oedd unrhyw feysydd eraill o bryder sylweddol.
- Dywedodd Derek fod cynnydd posibl o 15% mewn ffi archwilio yn fawr i sefydliad cymharol fach a'n bod yn gobeithio y byddai'n llai na hyn.

CAMAU GWEITHREDU:

- Helen Nelson Arwr Corfforaethol i drefnu cyfarfod arbennig o ARAC os oes angen i lofnodi'r cyfrifon, neu gydag Alan i benderfynu a ellir gwneud hyn dros e-bost.
- Clare James i roi'r wybodaeth ddiweddaraf i Lisa Pitt, Pennaeth Cyllid, am y cyhuddiadau.

2. Adnoddau a Chyllid

a) Adroddiad alldro diwedd blwyddyn (llafar)

Arweiniodd Marie Brousseau Navarro, y Dirprwy Gomisiynydd, y diweddariad yn absenoldeb y Pennaeth Cyllid. Mae Llywodraeth Cymru wedi cymeradwyo y gall y Comisiynydd ddwyn ymlaen £74,000 o danwariant o 2022/23 i'r flwyddyn ariannol gyfredol. Croesawyd y newyddion hwn gan y Pwyllgor.

b) Adroddiad chwarter cyntaf 2023-2024

Roedd rhai newidiadau bach wedi'u gwneud i'r ffordd y rheolwyd y cyllidebau eleni, gyda deiliaid cyllidebau yn cael eu dwyn i mewn.

Oherwydd mewn blynyddoedd blaenorol rydym wedi bod yn tanwario, eleni rydym wedi gosod cyllideb gorwariant yn fwriadol. Mae cronfa wrth gefn o £10,000 felly mae hyn yn rhoi rhwydd hynnt i ni a byddwn yn monitro gwariant yn fisol i wirio'r effaith ar y llinell waelod.

Tair canolfan gost nad oedd wedi'u cynnwys yn y gyllideb ragamcanol oedd:

- Cefnogaeth costau byw
- Caledwedd TG
- Cyflenwi ar gyfer cyfnod mamolaeth (Cymorth Tîm, chwe mis o absenoldeb cyfnod mamolaeth 2023-2024)

Byddai'r monitro misol yn galluogi tîm y Comisiynydd i asesu a oedd digon o adnoddau i dalu'r costau hyn.

Pwyntiau trafod:

- Dywedodd Fran Targett ein bod yn monitro'n agos i sicrhau bod yr addasiadau hynny'n cael eu gwneud. Ond nid oedd yn bryderus ac roedd yn teimlo bod hwn yn ddull pragmatig o fynd i'r afael â thanwariant blynyddol cyson.

c) Taliad costau byw

Ychwanegodd y Dirprwy Gomisiynydd fod Llywodraeth Cymru wedi dyfarnu taliad costau byw o tua £1,500 y person i'w staff. Roedd disgwyl i gyrrff fel swyddfa'r Comisiynydd gyfateb y taliadau hyn, er na fyddai unrhyw gefnogaeth gan Lywodraeth Cymru i hynny. Byddai'r costau ar gyfer FGC yn y flwyddyn gyfredol oddeutu £32,000, a byddai angen i hyn ddod o gronfeydd presennol 2023/24.

Pwyntiau trafod:

- Cadarnhaodd Derek nad oedd yn bwriadu cymryd y taliad ychwanegol ei hun ond ei fod yn awyddus i'w anrhydeddu a'i ganfod o unrhyw danwariant yn ystod y flwyddyn.
- Nododd Gareth Madge, o ran rôl Derek, fod penodiadau cyhoeddus yn gategori gwahanol ond bod yn rhaid cael trefn gyflog yn ei lle. Mae'r Memorandwm Cyd-ddealltwriaeth newydd rhwng Llywodraeth Cymru a swyddfa'r Comisiynydd yn iawn – bod 'tâl a dognau' yn cael eu penderfynu gan Lywodraeth Cymru. Yr ochr arall yw nad oes yn rhaid i'r Comisiynydd ddechrau trafodaethau ar wahân; yr anfantais yw nad oes unrhyw gyfranogiad.
- Tynnodd Gareth sylw at fater y newidiadau ariannol a ddaeth i mewn yn 2018/19 lle nad oedd comisiynwyr yn gallu cadw cronfeydd wrth gefn. Roedd y Comisiynydd ar y pryd Sophie Howe yn glir iawn i Lywodraeth Cymru ynghylch canlyniadau rhagweladwy'r dull hwn – llai o gynaliadwyedd ariannol a'r gallu i reoli cyfnodau o wariant uwch ac is dros sawl blwyddyn (fel yn achos y taliad cost byw).
- Dywedodd Jacob Ellis, Arweinydd Newid Materion Cyhoeddus y gallai'r craffu ôl-ddeddfwriaethol (amserlen i'w gadarnhau) fod yn gyfle defnyddiol i ailadrodd y pwynt hwn.
- Nododd y Pwyllgor nad yw'r Comisiynydd o dan yr un telerau ac amodau â'i weithwyr gan fod ei rôl yn cael ei sefydlu drwy'r broses penodiadau cyhoeddus. CYTUNWYD y dylai'r Comisiynydd ddod o dan yr un

polisiâu cyflogaeth FGC. Dywedodd Gareth Madge efallai na fyddai'n briodol i'r Comisiynydd optio allan ar sail achos wrth achos.

- Nododd Derek nad oes gan y tîm undeb llafur cydnabyddedig. Byddai'n ei groesawu ond rhaid i'r cyfrifoldeb ddod ar y staff.
- Cytunodd ARAC ei bod yn ddymunol dyfarnu'r taliad costau byw, os byddai cyllid yn caniatáu.

d) Amcangyfrif statudol (llafar)

Amlinellodd y Dirprwy Gomisiynydd Marie Brousseau Navarro y dull o baratoi'r Amcangyfrif Statudol eleni. Y dyddiad cau swyddogol oedd 31 Hydref, ond gofynnwyd i'r Swyddfa gwblhau amlinelliad ym mis Awst fel y gallai fod yn rhan o drafodaethau ar y gyllideb. Yn y gorffennol, rydym wedi defnyddio ein cronfeydd wrth gefn i ychwanegu at gostau staff. Roedd y rhain bellach wedi rhedeg allan.

Bydd angen i'r Comisiynydd osod yr Amcangyfrif a'r blaenoriaethau erbyn 31 Hydref, ac ar yr adeg honno rydym yn annhebygol o gael cynllun newydd yn ei le. Byddwn yn rhoi nifer o opsiynau i Lywodraeth Cymru; ffactor ychwanegol yw'r wyth corff newydd a ddaw o dan y Ddeddf ym mis Ebrill 2024, ac a fydd cyllid ychwanegol ar gyfer y rheini. Y naratif yr ydym yn arwain ag ef yw nad yw'r Swyddfa yma i ddarparu gwasanaeth i Lywodraeth Cymru ond bod ganddi ganlyniadau a DPAAu i'w cyflawni a'r ddeddfwriaeth..

CAMAU GWEITHREDU:

- Marie i roi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r ARAC am gynnydd gyda'r Amcangyfrif Statudol.

3. Polisiâu mewnol

Atgoffodd Alan Morris (Cadeirydd) y Pwyllgor nad ydynt yno i gymeradwyo polisiâu, dim ond i roi sylwadau a chynghori.

- Chwythu'r Chwiban** – bu cryn drafod ar y polisi chwythu'r chwiban arfaethedig. Dyma'r trydydd tro iddo ddod i ARAC a'r pwynt glynu oedd rôl ARAC yn y broses. Roedd Lou Neale Pennaeth Pobl a Diwylliant wedi cymryd cyngor pellach, ac roedd y polisi drafft yn ôl i'r man cychwyn. Nododd Alan Morris nad oes gan ARAC 'rôl reoli' ond roedd cydnabyddiaeth y gallai rôl Derek gael ei pheryglu oherwydd natur y mater.
Roedd rôl ARAC fel "rhoi cyngor arbenigol annibynnol" yn eang a byddai angen i broses chwythu'r chwiban fod yn ei lle (e.e. caffael cyngor arbenigol). Cytunwyd i fwrw ymlaen â'r polisi a rhoi eu pryderon i'r naill ochr gan fod hyn yn ymddangos fel ffordd ymarferol ymlaen.
- Athroniaeth tâl** – Nododd ARAC y meincnodi ar gyfer eu cyfradd ddyddiol ddiwygiedig. Dim sylwadau ar bolisi athroniaeth cyflog – roedd yn ddefnyddiol dod â'r meysydd hyn ynghyd mewn un lle.
- Iechyd a diogelwch** – roedd y polisi hwn yn llenwi bylchau. Eto, cefnogwyd y ddogfen.
- Achrediad a pholisiâu Sicrwydd Seiberddiogelwch IASME** Mae gan Marie ddiweddariad a diolchodd y Pwyllgor iddi am ei sicrwydd.

CAMAU GWEITHREDU:

- TIAA i anfon y ddolen i Lou i weminar ar chwythu'r chwiban.

4. Adroddiad Blynyddol

Adroddiad Blynyddol ARAC – cymeradwywyd hwn.

Adroddiad Blynyddol statudol y Comisiynydd.

Mae'r Adroddiad Perfformiad yn cyflwyno darlun da arall o effaith. Diolchodd y Pwyllgor i Helen Nelson Arwr Corfforaethol am ei gwaith ar hyn.

Yn y Datganiad Ariannol, roedd yn edrych fel bod diffyg (yn ymwneud â'r £74,000) ond roedd hyn yn gamarweiniol ac yn adlewyrchiad o arferion cyfrifyddu yn ymwneud â materion cyfrifyddu adnoddau a rheoli arian cyhoeddus Cymru. Efallai y bydd angen rhywfaint o aralleirio.

CAMAU GWEITHREDU:

- Ailedrych ar y geiriad i wneud yn siŵr bod mater y diffyg yn cael ei egluro.

5. Adroddiad Chwarterol ARAC a Chofrestr Risg Cryno

Diolchodd ARAC i'r Arwr Corfforaethol a'r tîm am yr adroddiad chwarterol a'r gofrestr risg a oedd yn rhoi darlun calonogol.

Roedd yn dda clywed am yr ymateb cadarnhaol i'r recriwtio, lle'r oedd safon uchel iawn o ymgeiswyr. Roedd y Pwyllgor hefyd yn falch o glywed am y diddordeb yn rolau'r hyfforddeion. Ar y cyfan, roedd yn edrych yn debyg y byddai cymysgedd da o sgiliau a phrofiad. Roedd yn bwysig nad oedd y Pwyllgor yn mynd yn rhy fawr – y bwriad ar hyn o bryd oedd cynyddu o 6 i 9.

Nodwyd y Memorandwm newydd rhwng y Comisiynydd a Llywodraeth Cymru.

CAMAU GWEITHREDU:

- Helen Nelson Arwr Corfforaethol i wneud y newidiadau i Gylch Gorchwyl ARAC mewn perthynas â newid hyd gwasanaeth ac ychwanegu rolau hyfforddeion.

Gadawodd yr archwilwyr oedd yn bresennol y cyfarfod. Seibiant byr. Roedd eitemau agenda 8-11 o natur gynghorol.